

4 Lips.

ע"ב ע"א

27

ITER

PER

ORBEM ERU- DITUM,

DISSERTATIONE INAUGURALI,
Ex suffragio & approbatione Amplissi-
mi ORDINIS PHILOSOPH. Aboënsis,

SUB TUTELA

ADMODUM REVERENDI DOMINI,

TORSTANI RUDEEN,

Poës. Prof. Celeberrimi,

HONORES ADITURUS ACADEMICOS

Die 21. Novemb. Anni 1703

Ingreditur

ERICUS FLEEGE. *Alb.*

Exc. Jo. WAL.

3

Vallin kosku 3376

1792
IT ER

HER

ORBEM ERU

DITUM.

DISSERTATIONE INAUGURALI.

Ex iussu & approbatione Amplissimi

in Ordinis Philosophi, Abolentis,

SUB TUTE LA

Abolentis Reverendi Domini,

IOHANNIS RUDEN.

Post Prof. Celsitudinis

Abolentis ADITHUS ACADEMICOS

Die 21 Novemb. Anno 1792

Abolentis

ERIGITUR ELITE

LA JEWEL

CAPUT PRIMUM

*Exhibet mentis præstantiam,
& artium inventionem.*

§. I.

Qvum summus
rerum opifex
DEUS hominĩ
nihil præstan-
tius mente, ra-
tione & intelligentia dederit, mi-
rum videri non debet, si non-
nulli & ii quidem sapientissimi
viri tantum studii, laboris ac
vigiliarum contulerint ad eam
partem excolendam & infor-
mandam, qua sola & reliquis

A

ani-

animantibus & multis hominibus antecellerent: Pythagoræus Epicharmus tantopere eandem est admiratus, ut hanc unam Dominam atque Reginam, lucem lumen que viræ diceret, ac huius solius nobis demandatam curam, quum alia tum stupida tum cæca censeret: Νῆς, inquit, ὁρᾷ καὶ ἀνὴρ ἀκρίβει, τὰ δὲ ἄλλα καὶ Φᾶ καὶ το Φλά. Uti enim mens humana originis suæ DEUM agnoscit auctorem, quemadmodum quoque disserit Virgilius.

Æneid.

VI.

Ignem est illis vigor & cœlestis origo

v. 730.

Seminibus

Ita quoque aliquid de divinitate trahere videtur. Quod seculorum priscorum hominibus adeo fuit persuasum, ut etiam pro DEO habitam constet. Certe non dubitabat Ovidius animam DEI nomine insignire, ubi sic canit:

Pastor.

VI. v. 5.

Est DEUS in nobis agitante calescimus illo

Nec

Nec procul abit Horatius ap- 3
pellans eam

Divina particulum aura. Satyr.

â qua sententiâ se non plane a- lib. 11.
lienum innuit B. Prudentius in v: 79.
hymnis :

DELLIS ignee fons animarum

Atque eo nomine videntur cum
Platonicis & Stoicis fecisse, qui
DEUM esse fontem animarum
opinabantur, ex quo omnium
viventium animas derivabant,
ut ait Thomas in de Stoica ex-
ustione mundi. Et Virgilius com- Lib. IV.
memorat nonnullos dixisse in Georg.
apibus conspecta illarum toler-
tia, inesse partem divinæ men-
tis. Quapropter DEUM appel-
labant animam mundi quidam,
quos reprehendit Puffendorfius lib. 1.
in de officio hominis & civis. C. 4.
Nisi forte dicere malis, Pru-
dentium, Patrem alioquin sa-
tis sincerum, ita potius per
licentiam Poëticam ac allusio-
nem ad creationis modum,
quo

quo per inspirationem facta est
anima, fatum esse, quam ut ve-
rus aliquis hic subfit Stoicismus.

§. II.

*Dissert.
Select.
Vol. 1.
diss.
24.*

Invenimus in eadem sententia
fuisse viros & graves, & tanto
nomine non indignos. Alexander
Aphrodisiensis, Peripateticorū,
iudicio Herebordi, princeps, per
ingeniū intellexit DEUM, quem
intellectum vocavit agentem,
& immediate â nostro corpore
operari voluit, teste eodem Adr.
Herebord. sed dudum Viri cla-
rissimi ejusmodi locutiones non
omnino periculo carere vide-
runt; quos errores tempo-
rum tenebris dandos censu-
erunt. Non tamen usque a-
deo mirandum est in tales
opiniones prolapsos esse vete-
res, cum insignis ille quo
donatus est animus, vigor ad
altiores eos & sublimes ma-
gis

gis cogitationes deduxisse videatur. Certe si intellectum alteram mentis facultatem ea qua par est, attentione consideraverimus, tantæ eum amplitudinis esse patebit, ut (Si superstitēs dicendi sint radii imaginis divinæ, perfunestissimum & nunquam satis deplorandum protoplastorum lapsum amissæ, ubi in locum nitidissimæ lucis successit in intellectu pubes ignorantiz, in voluntate miserimus à concordantissima DEI voluntate recessus, eumque subsecuta omnium affectuum contumacissima lucta & rebellio) ut non præter rem gloriam hanc illi tributam putemus. Nobilitatur enim præpollente in abstrusissima quæque subeundi acumine, & indomito in res arduas & sublimes, penetrandi vigore. Huic quicquid felicitatis vita hominum continet, debetur, hujus ope artes pri-

mum inveniuntur inventæ excoluntur, excultæ in usus humani generis longe maximos cedunt.

§. III.

Homo igitur, animal illud plenum rationis, nudus & plurimarum rerum indigus in lucem prodiens, ab æstu, â vi frigoris, ab injuriis cæli, ab immani terarum lævitia, â fame denique sitiq; defendendus amplam satis nactus est materiam ingenium exercendi suum & acuendi. Voluit itidem rebus quoq; ipsis supremum Numen inesse invitamenta quædam, quibus ad avidam earundem contemplationem atque admirationem raperentur mortales. Unde non potuit non maxima omnibus enalci cognoscendi ac discendi cupido, & quo quisque plura fuerit contemplatus, eo intentius multo omnes ingenii sui

sui nervos convertet ad cunctas
 res in toto passim orbe, terra
 marique rimandas & admiran-
 das, non tantum eas quæ com-
 modum & utilitatem hominum
 promovent, verum etiam eas
 quæ generosis animis desideri-
 um excitant ac delectationem
 quandam conciliant. Perbelle
 Lipsius de animo discendi cu-
 pido differit in *Physiol. Stoic. l. 1. Dis-*
cujus ita habent verba: Animus (ert. 2.
cœli & terræ incola, & totius „
mundi civis, nosse patriam su- „
am avet. Quid incola? imo ad- „
vena: & ut in magnum conven- „
tum & panegyrim qui veniunt, „
partim emunt, partim vendunt; „
honestissimi quique spectandi „
gratia fruuntur: sic iste inge- „
nuus & altæ originis suæ me- „
mor, non emit, vendit agellos, „
pecudes, ædes, magistratus; sed „
causas magni conventus, & quæ „
in illo, inquit: Quis mundum „
hunc condidit? Quis admini- „
strat?

8 stratus? Quæ illa mira in aëre,
„ tonitru, fulmen, venti? Qui in
„ cœlo perennes & lucidi ignes?
„ Mare cur vices suas fluendi re-
„ fluendique habet? In terra quid
„ est quod eam concutit ac mo-
„ vet? Atque in hac inquisitione
„ deinde mulcens quædam & si-
„ mul præcellens admiratio; quæ
„ mater, ut sic dicam, sapientiam
 parit. Hinc agros quoque co-
 lendi excogitata est ratio, & ve-
 stimentorum armorumque in-
 troductus est usus. Inventis ve-
 ro ac constitutis rite iis, quæ
 levandæ præsentī necessitati
 conducere videbantur, altiora
 cupere, & ad ea, quæ ornatus
 quandam cultusque speciem
 præferunt, se attollere cœpit.
 Quare in societates concessum
 est, civitates legesque conditæ,
 tum disciplinarum artiumq; li-
 beralium fundamenta jacta, arca-
 næ rerum naturalium vires & in
 cōmuni vita utilitates exploratæ.

Hinc alma rerum notitiâ
& sapientiâ exquisitissimâ
hominum mentes imbutæ sunt,
quam *matrem omnium bonarum
rerum* Cum Cicerone haud in-
congruum erit nuncupare. Si
enim præclarum atque excel-
lens quid in societate civili elu-
ceat, id eruditioni & sapientiæ
fere universum debetur. Unde
enim morum decor & gratiâ,
nisi quod scitè ab ingenio pro-
bè exculto formentur? Unde
civilis prudentia nata? nonne
ex cerebro variis artibus im-
buto? Quis rempublicam feli-
citer constituit, bene prudenter-
que administrat, fortiter tue-
tur, & gloriose ad fastigium
apicemque deducit? Num rudis
quisquam hominum? Hoc illi-
us solum est, qui ab exemplis
monumentisque virorum Eru-
ditorum honestum utile & ju-
stum

10 stum quid sit didicit. Plurima vero vitia quæ in civitates irrupere, & lethiferæ pestis instar salutem publicam vexant; ea omnia rudi isti catervæ accepta referenda sunt, quæ temerario animorum.

Juve-
nal. Sat.

*Impulsu & cæca magnaque cupi-
dine ducta*

tyr. 10.

Fertur in id plerumque quod insignis ejus & quasi notata speciosa utilitas invadet. Sed erroris sui non leves dedit pœnas hæc vulgi moles, pessumque ivit rudi manu acta. Omnis enim civitas cui rudis & imprudens contigit gubernator, errori & jacturæ proxima est; cui si eruditus præesset, in tranquillo securo degeret. Unde recte Plato affirmabat, illam demum rempublicam fore felicem, quam vel homines eruditi administrarent, vel qui præsumunt omnem suam operam ac studium ad eruditionem adquiren-

rendam conferant. Eruditione quippe destituti, non lecus ac caligine laborantes, lucem equidem nonnullam sentimus, sed neque ipsi in ea intrepide versamur, neque quid aliud in illa versetur distinctis formis dignoscimus, umbrasque capta-
mus. Eruditione vero adscita Lyncei fere sumus. Cum autem omnium seculorum homines tantum eruditioni tribuendum esse persenserint, hinc a maioribus tantopere desudatum est in illa eadem inveni-
enda, hinc tot ejus extitere sectatores, tot acerrimi viri ingenii, & ob pulcras alioquin sagacissimi animi dotes vere incluti. Quorum nomina tantum sectari inpræsentiarum animus est, cum eorum ad miraculum usque perductam eruditionem sequi nequeamus, immortali saltem præconio prosequi juvat.

CAPUT SECUNDUM;

*Dabit primi ævi Eruditos, qui sunt
Hebræi, Persæ, Chaldei, Phœnices, In-
di, Ægyptii & nostri in septen-
trione majores.*

§. I.

Nullam gentem feritate
adeo inhorruisse con-
stat, quæ non aliquam
bonæ frugis protulerit mentem:
quin unus alterve ê millibus ho-
minû artium capax inventus sit
qui suos illustrare potuerit. Et
habuere quidẽ omnia secula, æ-
tates omnes homines præclaros
& sapientes: præ aliis vero pri-
ma renascentis mundi tempo-
ra, virorum ad miraculum us-
que excellentium feracia fue-
runt. Inter cultiores vero gen-
tes si principem HEBRÆO-
RUM posuero, rem nemini
merito invisam me facturum
arbitror: si enim literaturam
He-

Hebræam respicere velimus, e-
lucelcet satis cana ejus vetu-
stas, quippe cum eam literis
destitutam depræhendere mens
nostra nequeat. Iniquum et-
iam foret de hebræa sapientia
dubitare, ob divinam, quâ sca-
tet, originem. Et quanti facie-
mus illam eruditionem, cui in-
contaminatæ orationis decus
accessit, cujus linguæ pulchri-
tudinem demiratus Amelius
scriptor Græcus, Plotini disci-
pulus, fateri cogitur, in hebræa
lingua quam barbaram Græ-
corum more appellat, perma-
gnam esse emphasin, brevita-
tem, perspicuitatem, minus qui-
dem varietatis quam in græcâ,
sed minus etiam ambiguitatis.
Commendat etiam Antonius
Possevinus, acerrimi vir judicii,
in libro secundo Bibliothecæ, u-
bi de studio divinæ scripturæ
tractat diffusius hebræam lin-
guam, dicitque eam ortam esse
cum

cum hominis creatione, atque
 â DEO institutam, quâ præci-
 puè myſteria divinæ ſapientiæ
 exponerentur; In eâ vero eſſe
 tot Sacramenta quot ſunt lit-
 teræ; tot myſteria quot puncta;
 tot arcana, quot apices: Hoc-
 que nomine non immerito ipſa
 veritas dixit, non præteriturum
 â lege unum lota, aut unum a-
 picem donec omnia fierent: u-
 tique & jure vocata eſt ſancta,
 quandoquidem myſteria ſan-
 ctiſſimæ Trinitatis, nomenque
 ipſum DEI Tetragrammaton
 dictum, cæteraque ad Sanctifi-
 candas animas in ea continen-
 tur, tanquam in abyſſo profun-
 da ſecretorum, quæ nunquam
 poſſit exhauriri. Non tamen
 exiſtimandum erit tantam vim
 ineſſe literis Hebræis, quantam
 Cabaliſtæ perhibent. Quid? an-
 non liber Nizahon impudentiſ-
 ſime mentitur Chriſtum omnia
 miracula per nomen יהוה edi-
 dil-

disse: Aben Ezra adserit Mo-
 sen in Ægypto vi nominis hu-
 jus omnia illa opera miranda
 quæ sacris suis scriptis prodidit,
 patrasse. Hinc incanatorum
 omnis apparatus hinc & stolæ
 lineæ, & scepro, & diademati,
 & gladio ut & aliis vilissimis
 rebus quatuor hujus nominis
 literas inscribere, quasi vel fi-
 guræ, vel ipsum nomen pro-
 nunciatum quid singulare effi-
 cere posset; Hæc Hebræorum
 sunt molimina, opinantur enim
 licet stolidissime, hoc, ut & aliis
 DEI nominibus, non mirabilia
 modo se facere, sed ipsos etiam
 Cacodæmones vi pertrahere ad
 quidvis perficiendum posse: Ve-
 rum hanc superstitiosam homi-
 num catervam non est ut mo-
 remur. Ut autem in viam re-
 deamus. Non desunt in Sanctis-
 simo codice verba eruditionem
 exprimentia קחו מוסרי *accipite Prov.*
eruditionem meam exclamat mor- VIII.
 ta- v, 10.

16 talium sapientissimus Salomon;
vers. 33. & מוֹסֵר וְחֹכֵם שְׁמֵוְךָ *audi-*
 C. IX. *te eruditionem & sapite.* Nec ra-
 di. 7. dix longe infra laret cum יוֹסֵר
erudit derisorem, ait, quod tamen
 יוֹסֵר non ubique per *erudit* ex-
 plicatur, sed interdum uti in
 Novo Testamento græcum παί-
 δευειν, *castigandi* significationem
 obtinet. Neque id absque ra-
 tione, nam forsan hæc alteram
 suggerit, sæpe enim de vivacis-
 simo ingenio vitium furca ex-
 pellendum: adeoque eruditio-
 nem præcedit castigatio. Nec
 fortasse inconueniens foret con-
 jicere Μῆσους, Eruditionis disci-
 plinarumque apud Græcos Deas
 ab יוֹסֵר vel מוֹסֵר nomen sortitas.
 Qvin imo hæ voces Hebrææ sa-
 tis evincunt Israëlẽminime
 fuisse rudem; num autem studio
 aliquo peculiari aut disciplinæ
 fuerint dediti, annon, ambigo.
 Grammatices enim apud illos nul-
 lus fuisse putatur usus, nec nisi
 sero

fero Hebræi linguam, juxta in- 17
troductæ artis præcepta, suis Voss.
vel peregrinis tradere noverunt. de art.
Vernaculam quippe linguam ex Gram.
parentibus haurientes, litera- lib. 1.
rum ductus novisse contenti e- C. 4.
rant, ut patrum monumenta, an-
te omnia verò *Librū JEHOVÆ* suis
rimari possent oculis. Usus tunc
omnem linguæ dedit cultum, &
opinio, quā quisque magistri e-
legantias, ut est discipulorum
mos, sectabatur. Cum autem
versa gleba ex arvis fruges de-
ducere cogebantur, ampla satis
oblata iis est materia exploran-
di naturam, terræ præcipue in-
dolem, ut (Maronis utar verbis)

Quid quæque ferat Regio, & quid Virg.
quæque recuset Georg.

Scirent. Nam lib. 1.

Hic segctes, illinc veniunt felicius v. 53.
uvæ.

Imo etiam nacti sunt occasionem
differendi de cœlo, siderum or-
tu & occasu varie temperato

B

adeo

18 adeo ut dubitandum non sit etiam Patres Antediluvianos qui admodum erant longævi, & cœlo ingenioque feliciori fruebantur, motuum cœlestium fuisse studiosissimos, quod ipsum

lib. II. & Diodorus adserit: *Nec mirum*

C. 24. *est si homines ingeniosi, siderum scientiam imprimis excolerent, qui laeis habitantes camporum æquoribus, cœlorum semper faciem prospectarent.* Digna etiam erat hæc Scientia, cujus cum iplo universi ortu tam conspicuus ulus, in qua nobiles animæ se exercerent. Nec quemquam fore arbitramur qui illos tam multis annorum centuriis tanquam otiosos rerum spectatores vixisse, & in tam longa vitæ usura, ad amillas, per peccatum, animi dotes, non pro virili conatos fuisse assurgere, ingenique scintillas jugi mentis agitatione, laboriosaque sensuum ope & scrutinio rerum exfuscitare non fuisset.

19
isse annifos existimet; adeo ut
nec Patrem omnium Adamum,
longo rerum usu venerandum,
hujus fideralis scientiæ fuisse
penitus ignarum, sed ad tam
grandia & utilia cœpta poste-
ris etiam suis qualicunque o-
pera & studio præivisse piè ex-
istimandum censeamus. Quæ
quidem omnia non ea statui-
mus certitudine, ut non poti-
us judicia eruditorum hic re-
quiramus. Ut ut sit integrum
tamen est colligere, Noachum
Janum istum bifrontem utri-
usque mundi spectatorem hu-
jus scientiæ fuisse gnarum, cum
dubitare nos non sinat Sacra-
rum Scripturarum auctoritas,
quæ Noachum mensis secundi
die 17 arcam esse ingressum,
& proximi anni mensis secun-
di 27 egressum aperte fatetur.
Tandem ut præclare à se in-
venta ab oblivionis tenebris in-
terituque vindicare possent, &

20 non sui, ac primorum hominū inter-
cideret memoria, añales lon-
ge ante reliquas gentes institue-
runt, quorū ope historiæ necessi-
tas utilitasq; detecta est. Scholæ
itidem vel ab ordine Levitarū in
Hebræorū politia sunt constitu-
tæ, vel à Pontificibus maximis,
in quibus juventutem diligenter
educarunt, sic Schola Samuelis
Prophetæ in Galgala, Ramatha,
Najoth; schola Helisei formata
ab Helia. Principum & Regum
cura etiam scholæ sunt apertæ,
religioni quam maxime inter-
vientes, sic Jerosolymis erat in
monte Sion nobilissimum Gym-
nasium à primis Regibus ma-
gnifice ornatum. Synagogæ iti-
dem apud Judæos post labefa-
ctatam disciplinam Levitarum
instituta, quibus præerant Pha-
risæi & scribæ in varias sectas
distincti, in quibus Paulus Apo-
stolus ad pedes Gamalielis pro-
fecit. In his scholis legem &
Pro-

Prophetias, cœlestis sapientiæ 21
monumenta explicarunt; Sa-
crorum procurationem docu-
erunt; ministeria Sacerdotū in-
culcarunt; ac quicquid sincerus
DEI cultus postularet, exhibue-
runt. Hanc doctrinam altera ex-
cepit in civili regimine forman-
do occupata, tradidere enim *po-
puli jura* partim ex literis Mosai-
cis, partim peculiari Samuelis
libro, quem coram Jehova col-
locavit Samuel, cujus fit men-
tio 1. Sam. 10. v. 25. atque ex hoc
libro *jus Regni* h. e. quid Regi
pace belloque fas esset propo-
suit. Nec inficiari quis potest,
quin & hi Ludimagistri docu-
erint suos in arte Poëtica o-
mnium antiquissima & præstan-
tissima, hymnis & canticis sa-
cris accommodata, unde Poë-
sin *לשיר canticum* vocarunt; eu-
jus ratio hodie tota fere inco-
gnita est. Qui autem sic res di-
vinas & humanas tenebant, &

22 aliis enucleabant; eos אבות

Opit. חכמים, אלופים, לימודים. *Patres,*

le Poët. doctores, Eruditos sive peritos, & sa-

'ebr. pientes vocarunt. Inter hos ve-

ro Eruditos primum sistunt au-

ctores ABRAHAMUM familiæ in-

gentis patrem ac Principem,

quem Chaldæa, Canaan & Æ-

gyptus suspexit, nec sine causa,

nam Chaldæi & Ægyptii, ut ut

antiquissimi Doctores ab omni-

bus salutentur, nimirum qui tot

millium annorum scientiam,

quæ omnem fidem superat, va-

na jactatione sibi tribuunt, A-

brahamo Patriarchæ tamen ma-

ximam fere partem dogmatum

suorum debent; Quod coligi

potest ex Beroso cujus hæc sunt

verba apud Josephum Antiquit.

lib. 1. *Post diluvium autem decima*

æate apud Chaldaeos erat quidam

justitiæ cultor, vir magnus & fi-

deralis scientiæ peritus Huic se-

ni venerabili succedunt Patriar-

chæ ISAC & JACOB. Quibus licet

pa-

pastoralis cura fuit, non tamen 23
rudi pastorum agmini annu-
merandi sunt: nam otio & pa-
ce abundantes, crediderimus id
negotii iis solum datum fuisse,
ut æterni numinis & honesti
sensem filiis atque nepotibus in-
stillarent. His JOSEPHUM sub-
jungo adeo Celebrem pruden-
tia sua, ut ob consilium, quo
annonæ caritatem levavit, di-
gnus, cui genua flecteret Miz-
raim, habitus sit, & Principes
terræ istius, tanquam imperiti
in ejus Scholam missi sint. Jo-
sepho vero extincto manavit
sapientia hæc per fidelem pa-
rentum traditionem in poste-
ros, donec suscitatus est MOSES,
vir DEI insignis, qui labantem
memoriam suffulcivit, & divino
opere inchoato perfectoque, in-
tegritati suæ asseruit. Cujus è
scriptis, tanquam scaturigine æ-
terna profluxit veritas; artium
scientiarumque innotuit origo;

24 & iusti regula, fallere quæ ne-
scit, depromta est. Ipsa itidem
Ægyptus quæ hunc virum ab
infantia possedit, omnique sua
sapientia instruxit, eum postea
ut literarum inventorem & au-
ctorem sub Mercurii nomine ad
mentem nonnullorum prædica-
vit. Fatendum quidem est,
quemadmodum omnia prope-
modum sua ex Hebræis reli-
qui habuerunt populi, ita quo-
que credi Hermetis Tris-
megisti historiam sacris fonti-
bus originem suam debere. Ve-
rum ut quod res est dicam, quis-
nam is Mercurius Trismegistus
dicendus sit, quæve ipsi ætas as-
signanda, adeo in eo negotio
disputant Eruditi, ut non aliam
facile rem sententiarum divor-
tiis magis nobilitatam esse pu-
tem, quare & hunc discursum
lubens relinquo. Mosen excipi-
unt Reges DAVID & SALOMON,
quorum ille singulari sanctis-

simi spiritus afflatu concitatus, quam sapientiæ speciem non est complexus in illis canticis, quorū luce non minus Ecclesia, quam sole mundus, illustratur? Hujus vero ut vestis Regis, sic auro tota riget oratio. Ex sententia enim ipsius DEI quotquot unquā fuisse mortales, Eruditione doctrina & sapientia vicit; Testantur id libri ejus adhuc superstitēs; testatur fama, ex Arabia & ultimis terris Principes Hierosolymam alliciens; non tam ut magnificentiam spectarent, quam inauditam sapientiam admirarentur & suspicerent; adeoque non immerito dicendus est Imperator omnibus omnium gentium ac populorū viris sapientia sua gloriosa caliginem inducens. Postremo Prophetæ & quos *videntes* antiquitus apellarunt, selesistunt, inter quos nominari merentur duo JESAIAS & DANIEL tanquam bina chori Prophetici de.

26 decora, illum, qui & urbanæ Elo-
loquentiæ censetur à Herony-
mo, vitæ integritas & Elogii
gravitas in patria aula evexit;
hunc humana & divina sapien-
tia, morumque Elegancia à sum-
mis ut ita dicam ungviculis ad
verticem usque perpolitum, Re-
gi maximo Nebucodonosori
commendavit. Ad monumen-
ta Hebræorum literaria accedo,
sed alia quam cuivis nota, vix
suppeditaturus. Observat qui-
dem excellentissimus Morho-
fius in polyhistore suo litera-
rum apud Indos superstites esse
quosdam libros Philosophorum
Braminum quasi Abraminum
ab Abrahamo oriundorum, sed
non nisi nomina & titulos repe-
ries, adeoque quadrant huc ver-
ba indignantis Poëtæ Ovidii.

*Tempus edax rerum tuque invidiosa
vetustas*

*Omnia destruitis: vitiataq; dentibus
ævi (morte.*

Paulatim lenta consumitis omnia

Qui vero libri sacrum Hebræis 27
& nobis præstant codicem, di-
vinæ custodiæ accepti referen-
di sunt: & satis mirari subit,
quomodo hic thesaurus pretio-
sissimus inter tot hujus gentis
discrimina, servitutes, captivi-
tates, vastationes, inter illa tem-
pli incendia, illæsus illibatusque
nostras in manus pervenire po-
tuerit.

§. II.

Hebræorū eruditione pau-
cis indicata, vicinas gen-
tes raptim lustrare animus est.
Atque PERSIDEM ingressi of-
fendimus ibi Magos, doctorū
quoddam gentis collegium, per
omnem antiquitatem celebra-
tissimum, quos φιλοσόφος καὶ
φιλοθέης ὡς περταῖς τὰς πρὸ τῶν
θεῶν σοφίας ἢ θεράπωνας appellant
Suidas & Porphyrius, non Græ-
corum tantum sapientibus, sed
etiam juxta Stagiritæ effatum
ipsis

28 ipsis Ægyptiis antiquiores. Hi
Magi qui Sapientes & Doctores

Cap. 2. Ciceroni lib. 1. de divinitate,
juxta vim vocis Persicæ *Sacer-*
dotes merito dicuntur, ut vult
Apulejus, Suidas, & Helychius
illustris; nam præerant reli-
gioni Persicæ, sacra publica
tractabant, unde Laërtius in
Procem. affirmat eos, *Deorum*
vacasse cultui, & preces illis, ac vota
& sacrificia, quasi soli ab iis exau-
direntur obtulisse, de Deorum sub-
stantia & generatione differuisse;
quare etiam Persæ hos sacerdo-
tes suos *Θεοὺς* Divinos, h. e. vi
præfagiendi munitos appella-
bant. Dicit itidem Laërtius in
dicto procem. etiam de justitia
eos verba fecisse. Ex quibus
colligitur studiis, eos veræ Phi-
losophiæ incubuisse, unoq; ver-
bo *φιλοσόφος* non minus quam
φιλοθεός fuisse. Horum tanta
apud Persas fuit auctoritas, ut
nemo Rex fieri potuerit, qui non
an-

antè eorum percepisset disci- 29
plinam teste Cicerone loc. Cit. *de di-*
Quod nemo Rex Persarum esse po- vinit.
tuerit, qui non ante Magorum di- e. 41.
sciplinam scientiamq; perceperit. Ra-
tio est in promptu: ut enim sapere c. 40.
ita divinare Regale ducebant. Erant
etiam Regibus à consiliis ut ha- Orat.
bet Dio Chrysostomus, & si fi- 49.
dem velimus habere Plinio, Re- Hist.
gibus quoque ipsis imperabant. Nat.
Ab his Magiæ nomen omnis oc- XXX.
cultu sapientia adepta est: ad c. 1.
quam cognoscendam Pythago-
ras, Empedocles, Plato & alii
navigarunt; quam reversi, ut
Plinius ait, in arcanis habuere. loco cit.
Ejus auctor habetur Zoroastres,
Bactrianorum Rex, qui primus
dicitur artes Magicas invenisse
& mundi principia siderumque
motus diligentissime spectasse,
Nino Assyriorum Regi & Pa-
tri Abrahamo, circa annum
mundi conditi bis millesimum
viventibus, æqualis. Hunc ar-
tes

30 tes magicas non viva tantum
Hist. voce, verum & amplissimis
Nat. propagasse scriptis narrat no-
 LXXX. bis Plinius. Recitantur & ab a-
 6. l. liis catalogi scriptorum ipsius
 satis numerosi, sed quæ saltem
 potissimam sui partem *ψευδε*
γραφα à posterioris ævi eru-
 ditis habentur. Talibus itaque
 initiis condita primum in Per-
 sîde Magorum secta, proba satis
 & innoxia primitus ut putant
 non pauci, procedente tempo-
 re longè lateque per orbem est
 propagata, ac tandem infamis
 facta, cum fraude *μυερόεχνη*,
 à præclaris naturæ studiis ac
 scrutinio, ad nefarias illas divi-
 nationum, præstigiæ atque
 incantationum artes sese demi-
 sissent, sicuti hoc ipsum certis-
 simæ fidei historiæ Bileami, Py-
 XXI. thonissæ Endoreæ, Archimagi
 D. I. seq. Simonis, aliorumq; satis superq;
 I. Sam. cōmonstrant. Quam fecundas
 xxviii. autem per celebriores Asiæ tra-
 v. II. Actor. VII. D. 9. ctus

Etus gentesque alias deinceps 31

dederit propagines, oppido

constat non tantum à Græcis,

qui certè multas sapientiæ suæ

partes à Magis mutuari de-

præhenduntur, & quidem ea

præcipue quæ ad Deorum cul- Conf.

tum vitæq; officia pertinebant; Porph.

Verum etiam Ægyptios, sua de vita

non pauca ab iis fuisse mu- Pytha-

tuatos docet nos non solum gor.

Jannis & Jambris apud Mo- Exod.

sen historia, verum etiam Lu- VII.

canus: v. ii.

Tunc Babylon Persea licet, secretaque 2. Tim.

Memphis III. v. 8.

Omne veterum solvat penetrare

Magorum.

Ad Judæos etiam, imo ipsos

Europæos hanc detestabilem

artem pervagatam esse ido-

neis scriptorum monumentis

erudimur, Conf, Joseph. Ant.

Jud. xx. 6. item Plin. Hist. Nat.

L, xxx. C. i.

§. III.

E Perfide itaque ulterius Eruditos indagaturi, con-ferimus nos in Assyriam & campos Senaar, ubi statim nobis occurrit alter ordo Eruditorū in oriente, Astronomiā seu Astrologiā Celebris, quem imprimis fovit CHALDÆA. Horū Philosophiam ac præcipua sapientiæ studia comendat satis diligentissimus rerum antiquissimarum indagator Strabo, quando dicit *constare, nusquam diligentius severiusque Mathematica studia exculta fuisse, quam apud Chaldaeos.* Et similiter antiquitatum peritissimus Diodorus Siculus, cum omnes certe scientiam astrologiæ supra cæteros mortalium Chaldaeis concedere adierit. Occasionem fortasse illis dedit Noachus, qui pavidum suum genus discrimine, quod modo evalerant, cælum intueri iussit,
Iri-

*Geogr.
lib. VII.*

*Bibl.
Hist.
L. II. 31.*

Iridis signo conspicuum, quæ
 diras aquarum moles, terram
 nunquam oppressuras nuncia-
 ret, sic in altum cum sæpe leva-
 rent oculos, admiratio animos
 sensim subiit luminum undique
 rutilantium, quæ grata vicissi-
 tudine nunc in altum surgebant,
 nunc faces suas subducebant.
 Toti proinde astrorum con-
 templationi dediti, luminum
 quorundam illuminationes &
 obscuraciones jugi observatio-
 ne sibi familiares reddidere.
 Harum vero observationum i-
 nitium, quam longe ultra Græ-
 corum nec non Ægyptiorum,
 Magorumque porrigatur tem-
 pora, id ex quam plurimis scri-
 ptorum testimoniis de numero
 istarum observationum colligi
 potest: e quibus validum latis
 exhibet Porphyrius quod à Sim- *in A-*
 plicio literis proditum est; Cav *ristot.*
 listhenem nempe cum in comi- *de cælo*
 tatu Alexandri M. Babylone a- *L. II.*
 ge- *Cō. 46*

geret, Aristoteli avunculo, ac quondam Præceptori, à quo mandatum acceperat, ut earum rerum, quas Chaldaei in cœlestibus observassent, cōmentarios ad se mitteret, bis mille, vel, ut alii volunt, nongentorum & trium annorum observaciones misisset: adeo ut sic earum initium in annum M. 1771. id est in ipsius Nimrodi tempora incideret. Ab hisce Chaldeis ad Palæstinos quoque sive Cananæos, Ægyptiosque ac tandē Græcos, cum doctrinas alias, tum astrorum saltem scientiam primitus devenisse, gravissimorum virorum persuademur auctoritatibus; nec non crebris Philosophorum illuc institutis peregrinationibus, quorum specialienarratione in præsentiarum superfedere imperata nos brevitās jubet. Illustrium autem doctrinā virorum nomina in Chaldaea non videntur mihi scriptores

conf.

Josepb.

Antiq.

L.1.c.8.

Voss.

Secl.

phil..

L.1.7.

res tetigisse, præter unum *Be-
rosum*; qui tamen neque hoc ævo
prodiit, neque Chaldæorū cir-
ca astra futes sententias con-
signavit, sed occupatus erat
circa res gestas Regum du-
cumque in Assyriâ, Mediâ, Chal-
dæa & Babylone, ab ultima an-
tiquitate petitas.

§. IV.

Jam PHOENICES lustrare lubet,
gentem non minus literis
quam cōmerciis inclutam.
Illarum quidem fama tanta
fuit, ut in Phœnicia terra na-
tas arbitrarentur plurimi. Sunt
quoq; qui Phœnices invenisse
Hieroglyphica dicunt, in qui-
bus est Ulysses Aldrovandus. *Orni-
thol.*
Sed in errorem induxisse vi-
dentur virum clarissimum non *L. 1.*
intellecti hi versus Lucani: *p. 70.*
Phœnices primi, fama si creditur, Lib.

ausi

III.

Mansuram rudibus vocem signare v. 220.
figuris.

C 2

Ubi

Ubi per *rudes figuras* Ornitho-
 logus Hieroglyphicas formas
 intellexit, cum tamen literas
 Alphabeticas eo loco esse intel-
 ligendas, & textus & interpre-
 tes reliqui doceant. Cum hisce
 Phœnicibus crebra olim Græ-
 corum extitere commercia,
 crebræque familiaritates, ipsa
 quoq; gens Phœnicum in glo-
 ria magna literarum inventio-
 nis, & Syderum, navaliumque
 ac bellicarum artium ergo, fuit
 apud Græcos, teste Plinio; atq;
 nec immerito Græcia hac laude
 Phœnices maectavit, quæ à Phœ-
 nice Cadmo, primo suo magi-
 stro, immortale literarum do-
 num recepit. Nam præterquam
 quod Cadmus sententia pluriū
 Phœnix, à Josua cum multis
 aliis Cananæis patria pullus, in
 Græciam secum xvi. illas prin-
 cipes literarum formas primus
 invexerat, & in Bœoria litera-
 rum studia instaurarit, recte ar-
 bi-

Hist.

Nat.

L. V.

cap. 12.

Voss.

de Art.

Gram.

lib. 1.

cap. 9.

Et 10.

Herod.

L. V. 58.

bitratus, doctrina citius ac fa- 35
cilius emolliri fera ingenia,
quam frangi & domari armis;
Etiam ex Phœnicum Theo-
logia, quam illi ex conversatio-
ne cum Hebræis, vel lectione
Mosis potissimū acceptam, fre-
quentibus suis coloniis in plu-
rimas orbis partes dissemina-
runt, Musæus, Linus, Orpheus, *Horn.*
aliique prisci Theologi sua ple- *Hist.*
raque omnia putantur hausisse. *Phil.*
Qua autem parte eruditionis *lib. III.*
clari extiterint Phœnices, col- 14.
ligere est ex celeberrimis istius
gentis viris. *Cadmus* retulimus;
decantatum Thebarum condi-
torem, auctoremque Græcæ li-
teraturæ. Quo non minor cen-
sendus *Sanhoniaton Berytius*, an-
tiquitate sua ac opere, quo Phœ-
nicum historiam consignavit
memorabilis. Huic addimus
Pherecydem Syrum Pythagoræ
qvondam Præceptorem. Arith-
meticam seu numerandi scien-
ciam,

36 tiam, vulgarem puta in emen-
do vendendoque, aliisque simi-
libus in cōmuni vita negotiis
adhiberi solitam, ab his acce-
pisse Græcos, sunt qui existi-
mant. Habemus etiam Pytha-
goram didicisse hanc nume-
randi scientiam apud Phœnices,
ut innuit Porphyrius in Vit. Py-
thag. unde hodie abacus Py-
thagoricus non sine maxima
utilitate manibus omnium te-
ritur, quem ab honore Pytha-
goræ, Pythagoream appella-
bant mensam, teste Cœlio Rho-
digino. Nec desunt, qui ob fre-
quentem Phœnicum mercatu-
ram, una cum navigandi ar-
te, iis scientiæ Astronomicæ In-
ventionem attribuant! ratio est
in promptu: nam cum adhuc
expertes magneticæ acus va-
gerentur in aperto salo, fidera
novisse oportuit, ut indicis lo-
co essent, quò tenderent, &
cui

*Lea.
Antiq.
lib. VII.
cap. 30.*

cui imminerent litori. Hoc te- 37
stantur sequentes Rufi Festi
versus :

Phœnicum regio est, hi rubro gurgite in Cos-
quondam mogr,

Mutavere domos, primique per aquo-
ra vecti

Lustravere salum, primi docuere
carinas

Ferre cava orbis commercia, sy-
dera prima

Servavere poli.

§. V.

Restat adhuc, dum ad orien-
tales versamur plagas, ut
maxime longinqui illi, & qui
primi exorientis Phœbi illu-
strantur radiis, vel quam ocys-
sime vilantur quoque INDI.
Quos itaque dum perlustramus,
invenimus passim multa ho-
minum millia, qui cæteris fe-
re rebus neglectis, nil prius, nil
antiquius habuerunt, quã inde-

38 fessam studiis sapientiæ rerum-
que cœlestium contemplationi
operam navare, gentili nomi-
ne Brachmanes; græco autem
Gymnosophistæ appellati. Hos

Florid. *Sapientiam percolere tam Magistros*
VI. *senes quam discipulos minores, nar-*
rat Apulejus. Sola illa Apollo-
nii Tyanei vita, quam Philo-
stratus reliquit, multa nobis mi-
rabilia de his Indiæ sapientibus
tradit, quæ tamen â pluribus
pro confictis habentur. Solent
tamen illi, qui Philostratum in
Apollonii Tyanei vita, multa
mirabilia narrantem â menda-
ciis vindicare cupiunt, declarare
eos occultæ doctrinæ custodes
fuisse, seque secretiorem illam
rerum naturalium doctrinam,
earumque occultas vires, per
artem chymicam explorasse,
& demonstratum ivisse: Nec,
quamquam multa fabulosa ha-
bentur, tamen omnia menda-
ciis esse accensenda. Ita enim
in

in rebus arcanis fieri solet, ut 39
 quæ ignota sunt, multis addita-
 mentis à credulis exaggeren-
 tur, imo à contemptoribus aliis
 commentis ultra fidem in ri-
 sum vertantur. Horum autem
 Indorum antiquitas licet sit ob-
 scurior, siquidem sapientiam
 suam non literis sed memoriæ
 mandabant, ut notat Strabo: ni-
 hilominus tamen eam valde
 esse canam, adeo ut etiam cum
 cæteris Philosophiæ Barbaricæ
 sectis æquiparari possit, haud
 obscure videtur conjici ex sen-
 tentiis Ottonis Heurnii, Postelli,
 & juxta illum Morhofii. Di-
 cuntur ipsis Brachmanes quos
 & Bramines Bramanes Abrames
 appellatos novimus quasi Abra-
 mines, qui ab Abrahamo & dicti
 & oriundi existimantur. Heurni-
 us explicate de hac re loquitur:
 Brachmanes oriundos esse ex,,
 Abrahami Patriarchæ filiis,,
 natis ex Chetura, quos ille in o-,,
 C5 rien.

*Poly-
hist.*

*p. 91.
5127.*

*Antiq.
Phil.
Barb.*

40 rientem ablegavit, firmissima
„ antiquitatis firmant testimonia,
„ adamantinis enim literis hæc
„ verba clarissimum ejus testimo-
„ nium præbentia, divina mens
„ exaravit Gen. XXV. v. i. ad 7.

Quid doctrinarū autem Brach-
manes aliis gentibus tradide-
rint, licet in ista vetustissimæ
memoriæ obscuritate neuti-
quam in proclivi sit decernere:
si quis tamen, Græcorum mo-
numenta evolvit, multa equidē
Græcos illis debere, illos autem
Græcis nihil, deprehendet. Op-
pido etiam patebit Græcorū
Philosophorum maxime infi-
gnes, à Gymnosophistis his e-
ruditos, sapientiam illorum in
Græciam intulisse: quod de Py-
thagora Philostratus testatur.
de vit. Pythagoras enim post tot tam-
Apoll. que diversarum gentium ter-
lib. III. ras perlustratas, ultimo etiā
cap. 5. Indorum adiit sapientes, à qui-
bus *Physiognomiam* sive ea, quæ
ad

ad animi cujuslibet & indolis
 requiruntur cognitionē, in su-
 um traxit usum; ut & *Gymna-*
sticen, seu ea corporum exerci-
 tamenta, per quæ ad labores
 varios molestiasque perferen-
 das homines indurantur. In do-
 ctrina quoque de *Metempsychosi*
 seu migratione animarum in
 alia atque alia corpora, quam
 antea apud Ægyptios audive-
 rat, ab his confirmatus est. Ipse
 etiam Plato in Phædone tate-
 tur, se ea, quæ sunt præstantis-
 sima in Philosophia, à Barbaris
 esse mercatum. Unde & Euse-
 bius non veritus est ejusmodi
 generale pronunciare effatū:
Græci homines mercatorum instar
disciplinas extrinsecus conquise-
runt. vid Hist. Phil. Hornii.

§. VI.

Jam vero mihi Asiaticos re-
 linquenti, ad famosam juxta
 ac fastuosam ÆGYPTUM, olim
 artium magistram & gymnasiū
 mun-

mundi celebratam, deflectere animus est. Cujus sapientia & eruditione nihil majus habitū. qui enim Græci non gloriantur se inde suam arcessivisse? Qui Latini his non primam ex eruditione laudem deferunt? Herodotus, iudicio Ciceronis, historiæ parens, Ægyptios hominū sagacissimos vocat, & multarū rerū cognitione cæteris antecellere dicit. Disciplinarum Parentes nuncupat Macrobius. Verulamio Ægyptii Doctores vetustissimi putantur. Ut alia innumera nunc fileam. Quicquid est, omnem naturæ obscuritatem adeo clare manifesteque sibi cognitam esse gloriabantur Ægyptii, ut eandem quasi per manus traditam disciplinam hæreditariam possiderent, auctore Jo. Pierio Valeriano. Imprimis vero Mathematicis studiis & Astronomicis inclaruere. Et dedit iis Cœli sub quo degebant, cle-

clementia, ut meditationibus 43
sublimioribus vacare possent.
Quibus ex rebus factum est, ut
præclara multa, & ad sapientiæ
studium promovendum utilissi-
ma, ab ipsis protecta haberet
orbis præsertim Græcus. Hi
Ægyptii, communi fere vitio *Justin.*
gentium, se omnium populo- *lib. II.*
rum esse antiquissimos perhi- *c. I. v. 6.*
bent, à quibus non genus mo-
do humanum, verum ipsæ et-
iam litteræ artesque suum sum-
fissent ortum, incredibilem an-
norum confinxere antiquita-
tem, quæ non tantum ipsa
mundi primordia exæquet, ve-
rum etiam longè antevertat.
Etiam res, quæ illo decursu
temporum sunt gestæ, tam va-
riantibus, tamque obscuris tra-
ditæ sunt narrationibus, ut et-
iam Diodorus Siculus antiqui- *Bibl.*
tatum Ægyptiacarum diligen- *I. 5.*
tissimus, fateri necesse habu-
erit, se εἰς παράπληγμα πνεύ-
με-

44 μερον in Ægyptiis rebus, ante
Trojana tempora, potuisse de-
prehendere, licet diligenter sa-
cerdotes percunctatus sit; qua-
re etiam illa antiquiora magis-
que incerta prætermittimus. Est
hoc certè verustatis sapientiæ
Ægyptiacæ argumentum latis
validum, quod in actis Apo-
stolicis exhibet vir πλήρης πνεύ-
ματος αἰγίς, dicens: καὶ ἐπαίθει θη
Μωσῆς πᾶση σοφία Αἰγυπτίων. Sed
Ægyptios nostros non minus
quā cæteros fere omnes, quot-
quot antiquissimis temporibus
aliquid de rebus divinis scrip-
sere, tam Græcos quam bar-
baros, ea tenuit, consuetudo
dicam an invidia, ut rerum
principia esse occulta voluerint,
ipsumque τὸ ἀληθές, ænigmati-
bus, symbolis, figuris, signisque
quibusdā allegoricis tradi (ut
loquitur Clemens Alexandri-
nus) naturam seu archetypon
in plurimis imitati. Hinc sum-
ma

lib. V.
Stro-
mat.

ma iis fuit eruditio, noscere in-
 finitos fere characterum mo-
 dos, ac latitantes sub animalium
 aliarumve rerum imaginibus
 sententias, eruere posse. Quo ipso
 suorum industriam ingeniumque acue-
 bant, peregrinorum fallebant; vulgi
 vero animos, quod longe lacris ady-
 tis arcerentur, totos obstupe-
 faciebant, ut lubentes nihil sci-
 rent, tantum quia scire erudi-
 tis datum erat. Quid? quan-
 tum negotii, viris quamvis Æ-
 gyptiacorum arcanorum gna-
 ris, faceffunt Hieroglyphica
 monumenta? ut Pignorio Isia-
 ca mensa; Kircheri obelisco-
 rum mysteria, non leves crea-
 verint curas. Et quavis Æ-
 gyptiorum sapientes, qui *Sacer-*
dotes communiter, *Magi* Theo-
 doreto, *Propheta* Clementi Alex-
 andrino, *Arsepedonapta*, Ægyptio
 vocabulo Eusebio dicuntur ob-
 servante Vossio de lectis. Sa- 2. II. § 2
 pi.

46 pientiam suam Mercurio com-
muniter acceptam referant,
quem alias Hermetem Trisme-
gistum nominant, qua de re
lib. 1. Diodorus. Hunc autem Mer-
cap. 16. curium Thot, Theut, Theyt,
& Tout, dictum, DEUM in
lib. 1. lingua Ægyptiaca significare
cap. 38. ex plurimis Vossii de idolola-
tria gentilium constat. Exi-
stimabant enim tam nobilis rei,
sapientiæ puta, gloriam nulli,
nisi soli DEO tribui oportere:
Tamen facta tecta manente
DEO sua gloria, si curatori
mentis indagine in rem ipsam
inquirere velimus, vix quis-
quam cum ratione hanc lau-
dem Hebræis denegare sustinu-
erit. Nam ut nihil dicam de
Israëlitis, quibus ob commer-
cia multa debere potuerunt,
fatetur etiam Josephus antiq.
lib. 1. Arithmetica & Astro-
nomiam disciplinas ante A-
brahami adventum in Ægy-
ptum

prum penitus ipsis fuisse ignotas.

Quamquam multam hoc in negotio tribuamus Abrahamo laudem, tamen quo minus omnē ipsi concedere possimus, obstare videtur brevitās temporis. Potiores itaque videntur partes Josephi Patriarchæ, qui annis 80 Principatū Ægypti tenuit, uti vult historia Gothana, cui etiam robur maximum, quæ hac in re utramq; paginam facit, sacra Scriptura addit Psalmo CV.

Lib. 1.

Cap. 2.

Sect. 1.

num. 79

v. 22. ubi dicit *Josephum victurum Principes ejus ex animo suo, & seniores ejus informaturum.* Nec diffitendum est, etiam Mosen cæterosque Hebrææ gentis Doctores sapientiam & eruditionem aliquam Ægyptiis donasse; licet illos munerum suorum merito pœnituerit. Ægyptii enim hæc dona mirum in modum ex suo cerebello partim interpolarunt, ne agnoscerentur; partim adulterarūt, partim

D

ina-

48 inani curiositate illustrarunt, vel
potius obnubilarunt. Hocce ho-
minum genus utcumque in ar-
Lib. II. tibus reperiendis solers extitit & in
cap. 18. cognitione rerum indaganda sagax
ut adserit Gellius in suis noct.
Atticis, hoc tamen ipsis dan-
dum, quod primi terræ men-
sores, artem humano gene-
ri tradiderint, qua spatia
locorum metiri & justo pro-
portionis modo partiri possint,
confusosque agrorum terminos
possessoribus restituere. Quam
scientiam *γεωμετρία* appellant
græci, & tanquam domesticam
Ægyptiorū celebrant. Et volunt
auctores eos nactos fuisse oc-
casionem excolendi hanc scien-
tiam propter Nili fluminis in-
undationes, qui quotannis à
solstitio æstivo usque ad æqui-
noctiū autumnale totam Ægy-
ptū imensa aquarū mole inun-
dans, limites agrorū confun-
debat, nunc minuendo, nunc
im-

imutando, nonnunquā delendo 49

signa quædam, quibus proprium
ab alieno discerneretur, atq; sic
necessitate quasi quædam suam
traxit originē, ut volunt aucto- *Lib. V.*
res, Herodotus lib. 2. Plin. Hist. *cap. 9.*

Nat. & reliqui. Hos Nili acco-
las Græcis Principem comuni-
casse sapientiam majori annaliū
scriptorūque constat conspira-
tione, quam ut pluribus de eo
oporteat disquiri. Nam præter-
quam quod primos Græcorū
Heroas, Cercopen, Danaū &
Herculē ex Ægypto advenas,
multū ejus doctrinarū invexisse
secum, credere fas sit : etiam
Clarissimos quoque Græcanicæ
eruditionis ac Philosophiæ an-
tistites, utpote Melampoda, Dæ-
dalum, Orphea, Musæum, Ho-
merum, Lycurgum, Solonem,
Thaletē, Pherecydē, Pythago-
ram, Anaxagoram, Democritū,
Oenopidā, Eudoxū, Platonē, &c.
in Ægyptum ceu tunc temporis

50 sapientum Athenas, discendi
Bibl. 1. gratia sese contulisse narrant
96. Diodorus Siculus & Plutarchus,
unde potio^{re}m Theologiæ ac
Philosophiæ Grajæ partem se-
cum asportarunt. Sic Astrolo-
giam Orpheus, Eleusinia Mu-
sæus, Leges Lucurgus, Plato
& Solon, Geometriam Thales,
Arithmeticam, Philosophicā pu-
ta, & ad res naturales ac divinas
accommodatam Pythagoras, E-
phimerides & computandi anni
rationem Eudoxus, & alii alia
in Græciā secum transtulerunt.
Confer Lucianum in Astrol. Di-
odorum Siculum. Nobilissimū
Schefferum in Philosophia Ita-
lica. Lexicon Fabri.

§. VII.

Sed diu satis in ignotis hæsi-
mus terris, & animum subit
desiderium visendi orbis patrii,
domumque remeantes & quos
occidens ultimos respicit Phœ-
bus,

bus, festini perqvisturi, incidi-
 mus in HYPERBOREOS le-
 ptentrionis nostri incolas, qui
 haud inter ultimos hocce anti-
 qvissimo literario ævo variis in-
 claruere artibus. Appellaban-
 tur etiam Celtæ, quos latina
 flexione Druidas nuncupant, ve-
 teri Schytarū lingua Drāttar
 sive Drātnar/ â radicali voce
 Tros, honorario Atini titulo
 fidelem & constantem deno-
 tante, ut indicat Clarissimum
 Atlanticæ nostræ decus Olaus *Tom. I.*
 Rudbeckius. Horum præclara *p. 808.*
 & per universum fere discipli-
 narum orbem diffusa studia
 multis deprædicant scriptorum
 veterum complures, quos inter
 præcipui Cæsar in de bello Gal-
 lico, Diodorus, Mela, Strabo ac *Hist.*
 Plinius, adeo ut ejusmodi sub- *Nat.*
 nixus testimoniis, juxta Theo- *XVI.*
 logiam, Jurisprudentiā ac Me- *44. 65*
 dicinam, peritissimos quoque fu- *XXIV.*
 isse Astrologiæ Professores, & *II.*

52 disciplinæ moralis & Physices
& Metaphysices & Arithmetices
asserere non dubitaverit rerum
Celticarum scriptor Picardus.
Antiquitas etiam illis tanta tri-
buitur, ut Græcorum sapientes
longe antecessisse, non hos tan-
tum, sed etiam Ægyptios, Ma-
gos & Chaldæos antiquitate
vincere non vereatur asserere
Postellus, quam & tibiam in-
flat Polyhistor Morhofius. Di-
cunt enim Druidum doctrinam
in toto occidente floruisse, ante
ullam inter Babylonios atque
Græcos publicam literarum me-
moriā. Ad hoc vero incitabat
ingeniorum vigor & alacritas;
juvabat cœli temperata vis; &
secura ab hostili impetu vita,
Musas tranquilliores ac amabi-
liores reddebat. Atque adeo
majoribus nostris non minor
gloria bonis artibus quæsitā est,
quam armis. Literas quoque
in-

Lib. I.
cap. 13.

invenere eā solertia, quā vix a- 53

lii, ut non temere characterum ductus finxisse intelligantur. Notius enim est, quam ut dubitari queat, majores nostros, homines sapientes, plurimum delectationis voluptatisque ex fabulis, sensibus mysticis, figurisque vere hieroglyphicis, cepisse. Et scipionibus (quidem Runicis, vulgo Runstaswar (qui etiamnum hodie non rari conspiciuntur, & signa cœlestia, animalia varia, enses, cultros, coronas, aliasque res tantum non innumeras sibi inpressas ostendunt) pro fastis utebantur. Adeo ad anni rationem digerendam sculpturæ illæ accommodatæ erant. Hinc Olaus Magnus;

Nonnulli inquit; privatis computis Hist. instar Ægyptiorum, variis anima- Svecolium figuris, pro literis utebantur. Goth. Runas præterea habuere oc- lib. 1. cultas, quæ occulto scripturæ cap. 36. genere curiosum lectoris ocu-

54 lum fallebant. Et adserit vir Celeberrimus Magnus Celsius fuisse Runarum quoddam genus Cryptographiæ adhiberi solitum, quod willerunor h. e. runas secretas & lectorem fallentes literas antiqui appellarunt. Habemus etiam longe clarissima literaturæ Hieroglyphicæ apud nos excultæ documenta, si laudatam Polyhistoris nostri Celeberrimi beatæ memoriæ Olai Rudbeckii Atlanticam evolvere placeat, tot Hieroglyphicas figuras, tot mysteria, tot denique secretarum fabularum expositiones invenies, quot vix apud ipsos Ægyptios quæsieris. Inventos quoque esse in patria nostra lapides Hieroglyphicis notatos distinctosque, haud secus ac si Pyramidem Ægyptiā conspiceres, testatur Clarissimus Rudbeckius. Quorū exempla quidem jam proponerē, nisi ratum esset amœnæ studere bre-

*Atlant.
Tē. III.
pag. 61.*

brevitati. Quantum autem do- 55
ctrinarum tandem hinc ad gen-
tes etiam alias, non Europæ
tantum, utpote Britannos, Gal-
los ac reliquos, capacissimo Cel-
tarum nomine comprehensos
populos, verum Aliæ etiam Af-
ricæque, olim emanarit, id sin-
gulis ex hyperboreorum, anti-
qvissimis temporibus latissime
per orbem propagatis coloniis,
nec non frequentissimis extero-
rum illuc prudentiæ sapientiæ-
que comparandæ ergo, institu-
tis peregrinationibus relinqui-
mus judicandum: sufficit inclu-
tum illum maximæque famæ
virum Olaum Rudbeckium per-
grandi Atlantico opere lucu-
lentissime hæc exposuisse. Judi-
cia saltem bigæ virorum Do-
ctissimorum in rem præsentem
eximia addam. Quorum pri-
or Joachimus Hepperus, juris
consultus, ac Regis Hispania-
rum consiliarius ita effatur:

56 *A veteribus hyperboreis quicquid a:
InThe- pud Europæos, Asiaticos, Ægyptios,
inde Philosophiæ unquam fuit, manabit.
hyper- Posterior autem Gvilhelmus
borea. Stiehl affirmat se palam profiteri
haud veritum, Deorum Dearumque
nomina ut & cultum à septentrio-
nalibus ad Græcos, indique ad Ro-
manos devenisse.*

CAPUT TERTIUM,
*Secundo ævo literarum, Græ-
corum & Romanorum emi-
nebat Eruditio,*

§. I.

Hic latissimus sese
pandit campus,
mihi mox mentis
acie metiendus,
quem docta Græcorum natio,
atque inde Romana decucurrit.
Ne proinde rerum multitudine
obruar duos hos eruditionis
po.

populos seorsim conveniam. E. 57
rant seduli imprimis & ambitiosi
Græci in repertæ Philosophiæ
laude sibi suisque vindicanda,
adeo ut non suis tantum, verū
toti ferme orbi persvaserint se
Philosophiæ autores fuisse atq;
propagatores. Romanis certe
ita imposuisse videntur, ut sa-
pientiam apud Græcos & natam
& educatam omnes existima-
rint. Quod haud obscure pro-
dit Ciceronis Hortensius ille
cum apud lacteæ venæ pa-
trem ad interrogationem illam:
Quando Philosophi esse coeperunt?
Thales ut opinor primus, respon-
dit. Cujus quoque opinionis
fuisse videtur Seneca cum di-
xit: *Nondum mille anni ex quo ini-
tia sapientie nota sunt.* Thales
enim Milesius vix DCCC annis
Seneca prior fuit. Si vero ac-
curatori scrutinio percurrere
velimus Græciam, eam ante
freqvens cum exteris commerciū
pau-

58 paucos aluisse Eruditos, reperimus, nec eos nisi sumos ac Principes viros, qui vel moribus civium corruptis moti in republica ordinanda legibusq; ferendis omnem posuere curam; vel laceffiti, se suosq; vindicare, forti allaborarunt animo. Quorum in Græcia principes facile cluent *Cærops* ille *Δίμορπος*, insignis prudentiæ vir, qui primus omnium mortalium ex Ægypto profectus, urbem Athenarum condidisse ac feros gentis mores religione ac necessariis legibus effecisse dicitur humaniores. *Cadmus* Agenoris Sidoniorum Regis filius

Ovid. ---- *Tyriis qui quondam pulsus ab oris*
Fastor. *In Amia constitit exul humo.*

I. Ibique Thebis & arce Cadmea
exstructis, agrestes ac rudes homines
in urbes coëgit, moribus
ac literis instituit, scholas erexit,
in quibus literæ & artes
publicè deinceps docerentur.

Mi-

Minos Rex ille *Cretensium* βασιλεύτης & legislator, qui dici- 59
 tur primus leges à *Jove* acce- *Horn.*
 ptas, exhibuisse, ad quem tan- *Hist.*
 quam *Præceptorem* nono quo- *Phil.*
 liber anno erudiendi acce- *lib. III.*
 debant. *Jason* illustre quon- *cap. 4.*
 dam *Thessaliæ* suæ decus, quem *Hom.*
 adeo sapientiæ studio flagrasse *Od. T.*
 dicunt nonnulli, ut libri cujus- 278.
 dam *Chymici* cōparandi ergo,
 in quo, ut *Suidas* habet, erat *vocē*
 perscriptum ὅπως δὲ γένεσθαι Διὶ Δείρας
 χημείας χρυσὸν periculosissimū
 in *Cholchidem* iter instituerit.
 Et deniq; *Hercules* tanti nominis
 atque gloriæ apud posteros vir,
 ut ei velut dignissimo omnī
 deinceps gentium miracula &
 maxima quæque virtutis ac sa-
 pientiæ opera adscriberentur,
 quemque celebrant *Scriptores* *Horn.*
 veteres tanquam *Philosophum* *Hist.*
moralem, *medicum*, *vatem*, *dia-* *Phil.*
lectum, *Astrologum* & *Hercu-* *lib. III.*
lem *cap. 5.*

60 lem musarum cognominant. Ut
& ille tandem Herculeæ per omnia
vitutis imitator

Ovid. Qui noverat omnia Theseus.

Hero- Alter Athenarum conditor, quâ
id. Ep. Atticos demigrare ex agris & in

16. *Assu*, quod appellatur, omnes se con-
de Leg. ferre jussit, ut Cicero habet. Post
lib. ii. hos sistuntur heroës, Troici
belli honore, & rerum in eo

Horn. gestarum amplitudine celeberrimi;

Hist. quos inter Nestor & Ulysses

Phil. sapientie Graje summa columnae

L. III. eminent. Verû tempore crevit

cap. 6. hic Eruditorum numerus, atq;

ad Regum Ducumque exempla

privatis quoque Eruditio arri-

dere cœpit; Ea maxime, quæ

in dijudicandis & commen-

dandis occupata fuit. Huic au-

tem colorem addidit Poësis, ut

iidem vates qui Philosophi es-

sent; qui rigidos eo fortius

mulcebant animos, quo suavior

oratio sensus allexit. Hos inter

pri-

primum locum occupet *Orpheus* 61
qui apud Maronem:

Threicius longa cum veste sacerdos *Æneid.*
Threicius vel Thracius audit. *VI. cap.*
Celebratur hic à variis vario- 645.
rum temporum Eruditis Theo-
logus, Medicus & Philosophus anti-
quissimus pariter ac sapientif-
simus. Ac in Theologicis qui-
dem tantum fertur nomen a-
deptus, ut à suis Theologus sit
appellatus, & aliis *ἱεροφάντης* & *Stro-*
ejus Theologia Mystagogia & *maton.*
ἱεροφαντία à Clemente Alexandr. *VI.*
celebretur. Primum enim Deo-
rum initia, ac universam Theo-
logiam aperuisse, nefandorum
facinorum expiationes, Irato-
rum Deorum placationes, et-
iam plurima morborum adin-
venisse remedia, à Pausania me- *Plat.*
morizæ proditum habemus. Nec *Theol.*
minorem ei in Philosophiz stu- *IV. 56*
diis tribuunt eruditionem, nam
præterquam quod insigni *Poëti-*
ces & *Musices* laude floruerit qua

62 adeo valuisse tradunt, ut non homines tantum, sed & immanes belluas cantu emolliverit, quemadmodum egregie pro more canit Propertius

*L.III. Orphea detinuisse feras & concita
c. 41. dicunt*

Flumina Threicia detinuisse tyra.

Cui consonum & illud Horatii,

*Epist. Sylvestres homines sacer interpretesq;
ad Pi. Deorum*

*sones Cadibus & victa fædo deterruit
v. 391. Orpheus,*

*Dictus ob hoc lenire tigres rapidos-
que Leones.*

*Dial. Etiam præcipua Astronomiæ
de A- commendatus est peritia. Et
strol. Astrologiæ studia Græcis pri-
mum tradidisse testatur Lucia-
nus. Multa quoque scripsisse ac
literis consignasse, tradunt scri-
ptorum non pauci: scil. de Ele-
mentorum transmutatione, de
gigantum cum Jove pugna, de
raptu & Luctu Proserpinæ, de
ritibus sacrorum Idæorum &*

Co.

Corybantium, de gemmis, de 63
occultis oraculorum responsis,
de Veneris & Minervæ sacrifi-
ciis & alia scripta, quæ tamen
omnia perierunt, ut cenlet Po-
lyhistor Morhofius. Secundum
locum obtinet *Linus*, quem The-
bis oriundum esse testatur præ-
ter alios, in primo disciplinarũ
libro, Hermodorus Platonicus.
Quibus autem parentibus, de eo
non convenit satis inter veteres,
in hoc tamen consentiunt, eum
ipsis quos coluerunt Græci Diis
coævum, genitumque ex illo-
rum aliquo fuisse: Præcepto-
rem quoque Herculis, Orphei &
Thamyris egisse constans o-
mnium fere est sententia. Hunc
Linum memorat Tacitus lite- *Annal.*
rarum formas reperisse, eas ex *XI. 14.*
Phoenice in Græciam primum *2.*
intulisse refert Suidas. Omnium
primum Græcorum Rythmos
& melodiam invenisse testatur
apud Diodorum Siculum Dio- *Bibl.*
E ny. *III. 67.*

64 nysius; de eo autem carmini-
bus scripsisse, constat tam ex
de Civ. Augustino, qui & Theologum
Dei, nominat, quam ex fragmentis
18.14. quibusdam, quæ de carmini-
bus Lini superesse feruntur, in
quibus & hos versus annota-
Serm. vit Stobæus:

261. Ἐλπίσαι χρὴ πάντ' ἐπεὶ ἔκ' ἐς' ἔσθ' ἐν
 ὧν ἀεληπτον
 ἐλπί- ῥάδια πάντα Θεῷ τελέσαι καὶ ἀνένυ-
 δει τον ἔσθ'.

Etiam inter antiquissimos Græ-
corum Poëtas & Theologos re-
voce censeretur *Museus* quam
Μουσίου. Suidas aliique Athenis statuunt
 oriundum: Quem Pausanias Eu-
 molpiorum antiquissimæ apud
 Græcos Poësis facit auctorem;
Hist. nec non Plinius de Herbarum
Nat. viribus Philosophatum, & Po-
 XXXI. lion herbam imprimis laudasse
 7. tradit; ipsi Patres Christiani
 cum de vetustissimis Græcorum
 vatibus & sapientiæ Mystis a-
 gunt hunc inter primos solent
 no.

nominare. *Orpheus*, inquit *Ter-* 65
tullianus, *Pieris*, *Museus Athenis*, in *A-*
Melampus Argis, *Trophonius Bæo-* *polog.*
zia, initiationibus homines obliga-
 runt. Atque sic non immerito
Musæum inter Theologos o-
 mnium primos & vetustissimos
 à Græcis haberi scribit *Euse-*
bius. Quin & *Horatium* & *He-*
siodum nonnulla ex *Musæi* car-
 minibus furatos esse demon-
 strat *Clem. Alexandr.* Qui & *Eu-*
gamonem integrum de *Thes-*
protis opus ex eodem *Musæo*
 descripsisse tradit. Horum an-
 tiquissimorum Græcorum Poë-
 tas & Theologos qui secuti sunt,
 sapientes & Eruditi, partim fa-
 bulis involuta morum præce-
 pta virtutumque imagines, ut
 multorum firma est persuasio,
 exhibebant, partim argutis γρῶ-
 μασι, in quibus nescio quid reli-
 giosi mytherii contineri videtur,
 tradebant, qui modus erudi-
 endi apertior quidem fabuloso,

Stro-
maton.
VI.

66 sed qui tamen nimia concinnitate sua suspensos tenuit homines. Septenario autem sapientum numero abolito, quorum hæc erat sententiosa Philosophia, differendi introducta est ratio, non ulterius nudis legum sapientumque placitis acquiescens, sed in rationes quibus honesti dignosceretur indoles, inquirens. Postea disciplinas per præcepta tradidere: sic in *Grammaticis* vel Lamprus, vel Ilius, vel ipse Aristoteles literas, nomina, verba & particulas conquisivit; in *Musicis* forsan Lasus Charbini filius numeros & voces & modos. In *Geometria* Pythagoras, lineamenta, formas, intervalla, magnitudines. In *Astrologia* Meton, cæli conversionem, ortum, obitum, motusque siderum præceptis inclusit. Quomodo orationem excogitare, ornare, disponere, meminisse & age-

agere *ex arte Rhetorica* deceret, 67
Empedocles vel si mavis, Co-
rax Tisiasque Siculi monstra-
bant. In *Poëtica* vero quid præ-
stitum sit, ex Homero perlecto,
qui magnitudine operis & ful-
gore carminum solus appellari
Poëta meruit, constabit. Inte-
rea Philolophi suis in partibus
minime desides, res ipsas altio-
ri indagine cognitatas exhibue-
runt. Verum antequam verita-
tem in profundo abstrusam, in-
venere, in varias abiere partes,
sicque Græcia ingenti lectarum
numero repleta. Huic autem
malo ut mederi possent, certum
argumentorum ordinem præ-
scribere, quo eo tutiores ab er-
rore essent veritatis studiosi,
quem *Dialecticam* appellarunt;
postea *Logicam*, cujus inven-
tionem cuicumque demum tri-
buamus sive Zenoni, sive Socra-
ti, sive Platoni, inventum sum-

68 mi ingenii dicendum est.
Cum autem in Stoicorum manus hoc artificium pervenit, ex Dialectica *Ἐπιστήμη* contentionum clypeum fabricabant. Sicque Eruditio Græcorum se ad omnes fere humanæ scientiæ partes diffundebat, tum quæ subtile iudicium postulant, tum quæ prudentiam in vita; in docendo acumen, dicendoque Elegantiam & curam; in narrando industriam poscunt. Has omnes Græcia tenuit, & cum perenni præconio aliis donavit.

§. II.

Ex historia literaria, patet, eundem esse artium, qui hominum, qui imperiorum est, genium. Ortum illis, adolescentiam esse, & denique occasum. Nascuntur artes interdum subito, subito extinguuntur. Græciam recipit Roma eruditionis æque

æque ac imperii felix æmula.
Eodem enim gradu quo dominationis gloria ē Græcia ad Romanos transiit, etiam bonæ literæ hunc principem populum secutæ sunt. Ante ferox militia animos exasperaverat; cum vero Punicorum bellorum fortuna quietem quasi largiretur: & Græcia Romano militi subiecta esset, ferus victor vim literarum percepit, quod plurimum ad virtutem prodesse artesque, spoliis instar, domum referendas statuit.

69

Tum ---- querere cœpit Horat.

*Quid Sophocles & Thespis & Æschyles Ep. l. ii.
utile ferrent. Ep. l.*

Quid arte composita oratio efficeret, quid Philosophia promitteret. Jam hæc longo tempore à Græcis exculta suscepit, & brevi sibi familiaria reddidit. Et quemadmodum Græcorum Philosophi veritatem investigaturi in diversas rapti sunt opi-

v. 163.

70 niones, sic Latinorum alii hui &
alii illi adhærentes sectæ, par-
vam Philosophiæ certitudinem
adquirebant. Pythagoram a-
mabat Ennius; Plautus quem
lubuit, magistrum adscivit; Lu-
cretius de Epicuri grege fuit;
Cato atq; Seneca stoam ingressi
sunt, Academiam Cicero, &
quid plura referam? nihil fere
docuit Græcia, quod non ab a-
liquo Romanorum probatum
receptumque fuit. Fuit illa prin-
cipum jam ab omni ævo cura,
esseque in omne ævum debet,
ut artes liberales foveant, ea-
rum Doctoribus & cultoribus
omni ope consilioque subveni-
ant, cœtus virorum Doctorum
publicos cogant, musæa atque
collegia instituant, quæ Eume-
nius Rhetor in panegyrico re-
cte vocat *templa imperatoriarum*
gloriarum: Sic apud Græcos in
honore magno fuere non solum
viri docti, sed & bene de repu-
bli-

blica meriti. Hi in Prytaneis 71
publico victu alebantur, quale
præcipuum quoddam Athenis
fuit, sed & in cæteris omnium
Græcorum urbibus Prytanea
fuerunt. Habebant Tarentini,
Corinthii, Rhodii, Milesii, Te-
nedii, Argivi, Thacii, Eresii,
Mitylenii, Ephesii, Naucraticæ
sua Prytanea. Sic etiam pro-
fusa Romanorum Imperatorum
liberalitate & munificentia lite-
rarum fructus in omnem po-
steritatem propagati sunt. Quos
ætas Augusti non peperit viros?
Qui non extitere excellentissi-
mi Poëtæ, Oratores, Historici?
quorum facere enumerationem
supervacaneum duco. Qui au-
tem talibus artibus politi erant,
appellabantur *Eruditi*, & illarum
scientiarum complexio, ipsa *eru-
ditio* fuit, quam â rerum varie-
tate variam doctrinam nuncu-
pabant. Græci sermonis deli-
ciæ adeo Romanos ceperant, ut

72 rudes censuerint earum ignaros; qui vero eas tenerent, maxime eruditos summæque doctrinæ imo felicitatis possessores judicaverint.

CAPUT QVARTUM.

De hodierna præcipuarum generum eruditione.

§. I.

Hactenus longinqua vi studia investigavimus ad propiora pergentes tempora, quorum proluxa enarratio à me præsertim supervacua forte videbitur; & recens memoria breviter postulat. Quamobrem præcipuas orbis partes raptim percurram, ut quæ singulis hodie sit de eruditione opinio, cognoscam. Non itaque antiqua ista & secretiora collegia

gia Ægypti, Persidis, Indiæ,
Scythiæque amplius moror, nec
Hebræorū Synagogas vel Græ-
corum & Romanorum Musæa,
porticus, lycea & academias; ho-
rum quippe studia ante tetigi.

Novum itaque caput novum
nobis orbem pandet, nec alios a-
pud MEXICANOS invenimus eru-
ditos, quam spurcæ religionis
antistites, quorum exigua su-
pra vulgus sapientia, & nulla
discendi cupido; solius Virginianæ
sacrificuli, intelligentia plebem
superare nituntur. PERUVIANI
qui australes occidentalis Indiæ
tractus inhabitant dicuntur fa-
bulari quædam de ortu mun-
di, diluvio & universi interitu,
licet prave distorta. CHILIENSES
qui ab Hispanis ad saniores
reducti dicuntur mentem non-
nihil in literas proni depræhen-
duntur. Reliquæ gentes rabida
feritate grassantur, & immor-
talitatis animæ cum nonnullum
ha-

74 habent sensum, metempsychosin & migrationem illius in bestias aliaq; corpora statuunt.

AFRICÆ quoq; incolæ maximam partem hoc ignorantiae morbo laborant; & nisi Hispani Batavi & Portugalli medelam aliquam adhibere queant; vereor ne frustra spem melioris ibi frugis nostra ætas foveat. Ipsa etiam celebratissima ÆGYPTUS splendorem pristinum amisit, ut non amplius eò, sicut olim, sapientiam, sed alia mihi ignota bona homines mercaturi eant. Unica tantum ÆTHIOPIA quondam antiquitatis & sapientiæ gloria insignis, aliqualem cum religione literarum spondet cultum.

ASIÆ fors non nihil felicior est. Servat adhuc suos Brachmanes & Baneanes INDIA. Medicinam, Botanicen & Astrologiam exercet PERSIA. Insignem Chemiæ artem; Genealogiæ & Historiæ
itu-

studium fovet ARABIA. Quam
 scientiam se fugere SINA putat?
 Gens quidem & antiquitatis o-
 pinione & eruditionis sapien-
 tiæq; fama longè celebratissima,
 quæ non veretur jactare se so-
 lam duos habere oculos: Euro-
 pæos unum, cæteros autem or-
 bis incolas cæcos esse. Quam
 enim cœli stellarumq; proprie-
 tatem se putabunt latere Sinen-
 ses? Quas mathematicas subti-
 litates illi non capiunt? Etiam
 morum doctrina, civili pruden-
 tia, & quæ ipsis eruditionis ca-
 put est, eloquentia, se dudum
 ante excelluisse jactabant, quam
 vel Græci vel Romani, hæcce in-
 telligerent. Etiam TURCARUM in
 Natolia & finibus Europæ no-
 stræ sæviens natio comemoran-
 da est, magis nostri propositi
 quam eruditionis gratia. Sola
 Stampolda illustre alit collegiū,
 in tria conclavia, *odas* quæ vo-
 cant, distinctum. Hic Juventus
 in-

76 instruitur, ut hinc tanquam ex
abundanti promptuario Impera-
tor viros evocet, ad summa im-
perii munia obeunda. Summus
conclavium Magister & Rector
Hoggia sive *Chogia* dicitur, ejusq;
vices gerens *Kalifah* qui suos
icoglans (hoc nomine discipuli
veniunt) seduli erudiunt. Quæ
præterea Adrianopoli alibique
literarum officinæ erectæ sunt;
Arabicam imprimis linguam
tradunt, & Alcorani Phantasma
ta cæcis mentibus imprimunt.

§. II.

AD eos virorum doctorum
cœtus propero, qui ut re-
nascentibus hoc ævo literis, eo
melius prospicerent, renatas in
nitidissimū florem deducerent,
fortunatis, Principum Hero-
umque auspiciis piè coiverunt.
Ad EUROPAM accedo litera-
rum jam vere matrem & nutri-
cem, cujus in sinu refocillatæ
no-

novoque vigori redditæ sunt disciplinæ, quæ tenebrarum priorum inertia & torpore confectæ jacuerunt. Quocirca miræ sunt factorum vices, quibus si prisca cum recentibus conferas, orientis austrique populi & amore & ornatu doctrinæ spoliati, inter ruinas doctarum sedium oberrant; & indies Musas longius è conspectu suo in occidentis septentrionisque oras aufugisse vident. Sic Athenæ, Parnassus & quæ olim fuere Musis sacrata Græciæ loca, male feriatis cesserunt hominibus. Ea vero horum temporum est felicitas, ut non unis in Athenis, nec solo Alexandria Musæo, vel Massiliotico Gymnasio omnis conclusa sit eruditio; sed quælibet natio Europæa, plurima sapientiæ domicilia sustentet. Discussis enim ignorantiae tenebris quibus diu admodum scholastica illa tempora laborabant, lau-

laudabilis prorsus exarsit principum civitatumque æmulatio, quæ cultiores alerent mentes. Unde quadringentorum annorum spatio in tantum crevit Academicarum seu universitatum ut vocant numerus, ut hodie octoginta prope exiguo Europæ solo contineantur. Sed neque iis contenti summæ sapientiæ cupidi, novam quandam Academicarum societatum speciem excogitarunt, quibus ceu otiosis secessibus ê turba se reciperent, hoc animo, ut, quam sibi sumerent disciplinam, illustrarent, perpolirent, atque perfectissimam ab omni parte redderent.

HISPANI in Philosophia ut ipsum sapientiæ verticem feriant, Avicennæ & Averrois insurgunt pede, doctique Aristotelis vestigia legunt. Quamvis non raro contingat falli, quia Græcos & Latinos susq; deque ha-

habentes, & linguæ suæ nimium amantes, perigrinis uti indecorum putant. Medicinam pro more subtiliter colunt. Oratoria vero arte, sacra præsertim valent, Augusto ore multum sublevante. In quanto sunt pretio studia apud GALLOS, quantoque successu *L'Academie Françoisse* sub patrocinio Cardinalis Richelii Parisiis cœpta, huc usque creverit, cognitu facile est & variis, iisque politissimis monumentis, quibus viri perplurimi nomina sua perenni posteritatis memoriæ feliciter commendarunt. Celebrantur præterea in Galliis binæ Regiæ Academiæ Codo-mi fundatæ, quibus Mathematica, Physica atque humaniora studia omni nisu excoluntur. Disciplinarum autem labor & mora, si quorundam ingeniorum vivacitatem offendit, ad ea statim properant studia, quæ

80 ea ad humanitatem & elegantiam Gallis quasi propriam, præparant: nam uti disciplinarum ita morum omnem tristitiam horret hæc gens Gallica. Historiis Proinde veris fictisque ex æquo ducuntur, & Poëmata, quæ ingenii acumen sapiunt, verborumque splendent nitore, libenter cantant: Ad hoc invitat patrii sermonis suavitas, cujus jam cura est maxima. ITALIA variis societatibus inclaruit, sic *Humoristarum* Academiam instituit, vir genere & pacis artibus nobilis, Paulus Lucius Mancinus: horum, sicut plerarumque societarum Italicarum, præcipuus labor erat, carminum exquisitissimos lepores sectari & quælibet genera Poëseos quam cultissima tradere. Quod ex Augustini Mascardi *Humoristarum* Principis, lusibus patuit iis, quibus talia
vi-

videre contigit. Fuit etiam *Lyn-*
ceorum à Cæſio Aquæ *Spartæ*
 duce excitata, cujus ingenia,
 principum ad exemplum omnē
 induſtriam ad rerum Philoſo-
 phicarum ſcientiam converte-
 bant, ut quod in eâ ſummum,
 contingerent. Florentiæ con-
 veniunt *Furfurarii*, Ferrariæ
Φιλάρετοι, Travicii *ſolliciti*, Vero-
 næ *Olympici*, Mediolani *Intenti*,
 ac Senæ *intronati*. Præter hos
 adhuc ingens ſociorum nume-
 rus in Italia notus eſt, ſed mon-
 ſtroſis magis nominibus, quam
 præclaris operibus teſte Mor-
 hoſio. Linguarum nulla tan-
 tum iis placet, ac vernacula;
 Ipſa latina parum iis arridet,
 ut magis veterem Romani oris
 ſacundiam, quam ſermonem
 imitari optent. POLONI cum li-
 bertate artes liberales tractant.
 Hos inter maxime rudes ha-
 bentur, qui Latine ſermoci-

Polyh.
lib. 1.
C. 14.

82 nari nequeunt; at Eruditi, qui
comtum Latii sermonem pos-
sident. His imminet RUSSORUM
natio, quæ, nisi religio cum Græ-
ca Ecclesia communis, & im-
perii salus, qua exterorum a-
micitiis nititur, literatos postu-
laret; se totam, priscæ ruditati
manciparet. Sed enim nescio
quid boni ominis adtulerit ma-
gni Czaris per Germaniam, Bel-
gium, & Angliam nuper insti-
tuta peregrinatio, nisi forte ut li-
terarum lux, qua reliqua Europa
illustris est, Muscoviæ tandem
affulgeat. Sed ad GERMANOS re-
grediendum, quorum quæ præ-
cipua sit eruditio, non facile
patet, quod autem circa omne
scibile suas periclitentur vires,
manifeste evincunt tot myria-
des librorum & monumentor-
um, quæ avido exarant cala-
mo. Theologiam amant; Juris-
prudentiam colunt, Philoso-
fo-

phiam, & quidem illū vetustate robustum ratiocinandi modum, tempori & ingeniis convenire suis ostendunt. Quod autem Peripateticam hanc differendi rationem receperint, causa fortasse erit, vel antiquitatis amor, vel ut felicius tricas adversariorum refutare & confossum ire se credant. Germaniam à læva parte claudit BELGIUM FOEDERATUM viris literatissimis refertum. Quantum autem decus, huic Belgio studium Medicinæ, Matheseos & Mechanices adjece- rit, eorum comprobatur argumentis, quibus has invisere contigit oras. E continenti, in ANGLIAM trajicientes Londini & Oxonii Regias depræhendimus societates, quid autem hæ in arcanis naturæ & artis revelandis, in dogmatibus & experimentis Philosophorum examinandis, præstiterunt, dabunt

84 *transaſtionum Philoſophicarum Angli-
canarum* volumina ab Henrico Oldenburgio ſocietatis membro & ſecretario inchoata, continuata vero à D. Hoockio & Roberto Plotio. Præter Theologiam & decantatum illud ſacræ orationis artificium, etiam Philologiam & πολυγλωſſίας digniſſimam tractationem, cognitæ Græcis, Hebraicis, Arabicis ceterisque orientalium literis, feliciter promovent. In Matheſi ſubtilitatem, in Coſmographia ſolertiam demonſtrant. Denique Phyſiologiæ addicti, diligentiffimi naturæ merentur nuncupari ruſpatores. In Sveciam tendentibus prætereunda prius eſt DANIA, quam optatas terras attingere datur. Hi Dani Neuhuſio, in ejus theatro humani ingenii, ut *bebetes & obtuſi* ſiſtuntur, contra ea vero Sveci *inductrii & ad humanitatis cul-*

*Lib. 1.
C. 13.*

culturam mirifice exercitati. Sed 85
injurius haud dubie est bonus
Neuhusius nostris vicinis, ex-
tant enim tot Theologorum
totque Medicorum specimina,
quæ haud hebetis sed judiciosi
& subtilis ingenii documenta
sunt; quorum tamen vindicias
instituire mearum esse partium
non duco, cum ipsi satis se de-
fendant.

Sufficiat mihi saltem hæc
paucissima de amplissima gentis
SVIONICÆ & FENNICÆ eruditio-
ne dixisse: quod scil. in nostra
patria, nullum disciplinæ genus
adeo desertum jaceat, quin ali-
quem sui amatorem inveniat.
Præcipue tamen in sanctissima
Theologiæ adyta investigare
student, quo spectat indefessum
studium inquirendi Hebræos &
Græcos fontes, qui sacram dant
Philologiam. Vel etiam ad eas
artes festinant, quibus huma-
nitas & civilis vitæ utile decus
pa-

86 paratur; sic quoque exoticas, sed
elegantiores tamen addiscunt
lingvas; sic historias omne æ-
vum complectentes evolvunt;
vel regnorum rerumque pu-
blicarum accuratam notitiam
& patriæ jurium, sollicitè sibi
adquirunt. Sed nunc littora
legere, fessamque carinam ido-
neum subire portum, est, quod
maximopere opto. Super est ut
pro more veterum, qui ex un-
dis servati vota suspendebant,
cum ut grati erga Deos animi
documenta darent, tum ut hos
sibi propitios semper haberent:
ut inquam æterno Numini pia
nuncupemus vota pro Augustis-
simo Clementissimoque REGE
CAROLO XII. qui con-
tra infestissimos hostes, inter
medios ignes, & imitantia to-
nitru fulmina, inter horrendū
lituorum strepitum, & terribi-
lem tubarum sonitum, denique
inter mille pericula pro nostra
&

& totius patriæ salute excubat.
Supplices igitur ad cœlum manus tendimus, summis contententes precibus, velit DEUS T. O. M. cujus numine cuncta reguntur, adversus quævis pericula clementer protegere Patriæ Patrem, REGEM nostrum Augustissimum. Arma Omnipotens & benignissime æterne DEUS REGEM nostrum Fortitudine, & ut declarasti non semel, ita perge declarare, quam tibi vis & perfidia displicent: Absolve, O DEUS, beneficium Tuum: Expetitam nobis pacem REGEMque redde, & victorias triumphosque cumula, atque ad latum finem tristes hos bellorum tumultus dirige; ut quid gratia Tua possit, non minus miretur ventura ætas, quam quid potentia Tua valeat, præsens cum stupore celebrat.

H A L L E L U - J A H !